

Inleiding : een klimaatbeeld van onze gemeente

1. Opzet

Dat er iets mis is met het klimaat is, zoals uit de afgelopen hittegolven blijkt, zonder meer duidelijk. De gevolgen ervan raken elke Belg, elke Vlaming, elke inwoner van onze mooie, Klein-Brabantse *gemeenten* Puurs-Sint-Amands en Bornem.

De eerste wetenschappelijke signalen voor een naderende klimaatverandering gaan tenminste 40 jaar terug. De rapporten van het IPCC, het speciale VN-adviesorgaan hierover, vragen al ruim 30 jaar om een ander, meer op duurzaamheid gericht, beleid. Op grond van 40 jaar satellietwaarnemingen is vastgesteld hoe groot de kans is dat de snel groeiende menselijke activiteiten niet de oorzaak van de huidige klimaatverandering zijn. Die kans is minder dan één op een miljoen. Dus verwaarloosbaar.

Vlak voor de kerst in 2015, werd er internationaal afgesproken dat de opwarming tenminste onder de 2°C, maar bij voorkeur onder de 1,5°C, moet blijven. Dit om onomkeerbare problemen te voorkomen. De werkelijkheid is echter dat er te weinig politieke wil is om zich aan de afspraken te houden. Zo bereikte de CO₂-uitstoot in het vorige jaar weer een ongekende piek van bijna 38Gt. Ook blijkt uit een doorrekening van de te maken inspanningen dat deze niet voldoende zijn.

Op Europees niveau is afgesproken *om* binnen de EU de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 tot 40% onder het niveau van het referentiejaar 1990 *te* brengen. Hierover wordt elkaar jaar gerapporteerd. Het blijkt dat de uitstoot in België in 2018 iets is verminderd. Belangrijker is de constatering dat de inspanningen verre van voldoende zijn. Een klimaatplan ontbreekt ook nog steeds. We worden hier, op internationaal en Europees niveau, voor op de vingers getikt. De EU verwacht dit plan tegen het einde van het jaar.

In het begin van het jaar is een sterke burgerbeweging op gang gekomen door de brossers en de Grootouders voor het Klimaat. Zij steunen op een palet van andere bewegingen en activiteiten die het, in hun ogen, gebrek aan visie en actie niet langer accepteren. Tegelijkertijd waarschuwt het IPCC dat er nog maar weinig tijd is om de ergste uitwassen van de klimaatverandering binnen de perken te houden. Het gaat dan over een periode van 10-15 jaar. Niets doen is daarom geen optie.

Zowel de huidige klimaatverandering als de manier om er iets aan te doen, is een ingewikkeld probleem. Het speelt op alle niveaus: van mondiaal tot lokaal. Op het mondiale en regionale niveau spelen politieke, maatschappelijke en economische krachten de hoofdrol. Maar het raakt uiteindelijk iedereen.

Verandering begint bij jezelf, je school, je werk, je gemeente, enz. Daarom is er in Puurs-Sint-Amands een bloeiende en groeiende burgerbeweging opgang gekomen. Hierin is vooral de jeugd, de burgers en kiezers van de toekomst, actief. Zij wensen dat er in onze gemeente meer aandacht voor het klimaat komt. Dat moet te zien zijn in de beleidsambities en de begroting die nu worden opgesteld.

Met deze notitie bieden zij een groot aantal praktische suggesties aan. Deze zijn op een participatieve wijze verkregen. Met deze notitie vragen zij nauw betrokken te worden bij de ontwikkeling van het Klimaatplan van Puurs-Sint-Amands. En stellen zij daarom actief overleg en actieve sensibilisering voor.

2. Vele studies bewijzen dat het klimaat in België er niet goed aan toe is.

De werkgroep “Burgerplatform Klimaat Klein-Brabant” nam een aantal publieke documenten door met als doel een aantal beleidsmaatregelen voor te stellen aan de gemeentebesturen van Klein-Brabant. Dit document is hiervan een eerste resultaat.

De publieke documenten zijn o.a.:

- https://provincies.incijfers.be/jive/report/?id=rapport_klimaat&input_geo=gemeente_12041
- <https://www.futureproofed.com/>
- <https://www.gemeentevordetoeekomst.be/>
- https://www.vlaamsbouwmeester.be/sites/default/files/uploads/EXTENDED_NL_17052017.pdf
- <https://www.klimaatpanel.be/nl>
- <http://www.burgemeestersconvenant.be>

In Vlaanderen werden ook nog verschillende studies gepubliceerd o.m. door Vlaamse overheid, Fluvius, Vito..

De klimaatverandering is lokaal voelbaar : droogteproblemen in de landbouw, hitteproblemen (in de steden), hevige onweders, overstromingen, zware stormen, vreemde insecten ...

Wereldwijd én lokaal moeten er maatregelen genomen worden om de opwarming tegen te gaan.

Samen kunnen wij er iets aan doen.

Ook op lokaal niveau kunnen wij het verschil maken.

De overheid liet een studie uitvoeren die elke gemeente een klimaatscore geeft. Verschillende aspecten komen aanbod. De score van de gemeente kan vergeleken worden met het gemiddelde van de eigen provincie en van Vlaanderen.

Het burgermeestersconvenant is een akkoord op gemeentelijk niveau om de CO2 uitstoot met 20% te verminderen in 2020 ten opzichte van 2011. En in 2030 met 40%.

Hieronder een eerste hoofdstuk met enkele gegevens voor de gemeenten Puurs-Sint-Amunds (PSA) en Bornem: (Antwerpen = Provincie Antwerpen)

Daarna volgt een hoofdstuk met een reeks voorstellen ter inspiratie en om aan te tonen dat een ambitieus klimaatbeleid in onze gemeenten realistisch is.

A. Hoe doen onze gemeenten het?

A.1. CO2 uitstoot is sinds het burgemeesterconvenant in 2011 gestegen met 4,5%.

Nochtans moet de CO2 uitstoot verminderen: tegen 2020 min 20% en tegen 2030 min 30%

Er is een toename in plaats van een afname. In Sint-Amunds is de uitstoot *wel licht* verminderd.

Toename in Puurs-St-Amunds met 4,5% (provincie Antwerpen: +1,6%) Dit is dus ondermaats. Bornem kent een daling met 1.4%.

Huishoudens en openbaar vervoer en landbouwsector zorgden in PSA wel voor een gevoelige afname.

Industrie en personenwagens en vrachtwagens zorgden in PSA voor een forse toename.

En nog:

PSA: Huishoudens min 10,4% (Bornem -10.9%)

Openbaar vervoer min 12,2% (Bornem – 12.2%)

Vervoer plus 7,9%

Industrie plus 16,8%

Landbouw PSA min 41% (landbouw wordt afgebouwd) (Bornem -33.5%)

Openbare verlichting Bornem -15%.

A.2. Woningen :

Puurs-Sint-Amunds heeft de laatste jaren een groei van nieuwbouw gekend van 4,8%. Dat zijn vooral energiezuinige woningen. Meer dan gemiddeld in de prov. Antwerpen en Vlaanderen.

Er zijn in de gemeente minder oude gebouwen ten opzichte van prov. Antwerpen en Vlaanderen.

De uitstoot ligt echter niet lager.

PSA: 82% eengezinswoning 13% appartementen. Bornem :74.7% en 18.2%

Antwerpen: 62% en 32%

Vlaanderen: 68% en 25%

Voornamelijk halfopen bebouwing

Nieuwbouw PSA: + 4,8% Bornem +3.6%

Oude gebouwen : 48% Bornem 47.9%

Uitstoot. PSA: 3,29 ton Antwerpen 3,26 ton. Vlaanderen 3,51 Bornem 3.13 ton

Moet beter gezien het betere woningbestand in onze gemeenten.

A.3. Energieverbruik : Woningen

Fossiele brandstoffen: een stijging met 1,3%. Voor provincie Antwerpen - 0,1%. Voor Vlaanderen -0,2%. Bornem - 1,9%

Hernieuwbare warmte ligt in de gemeente beter dan in Antwerpen en Vlaanderen. Maar hier is (vervuilende) houtverbinding in meegerekend.

Zowel elektriciteit als gas kennen een hoger verbruik dan in Antwerpen en Vlaanderen.

Hernieuwbare warmte beter dan Antwerpen en Vlaanderen.

Maar er is meer nodig : productie groene stroom en groene warmte

Houtverbranding moet wel uitgesloten worden.

A.4. Vervoer

De uitstoot is met 4,94 ton aanzienlijk hoger dan Antwerpen (2,06 ton) en Vlaanderen (2,06 ton).

Opmerkelijk is dat het openbaar vervoer maar verantwoordelijk is voor 0,2 % (Bornem 0,1%). Personenwagens en vrachtwagens eisen het leeuwendeel op.

30% personenwagens/ 20% vrachtwagens   Bornem 17.8% en 7.3%

Wat is er nodig : elektrische auto's steunen / laadpalen zetten / abonnementen voor de LIJN steunen (is nu lager dan in Provincie Antwerpen)

Autodelen en fietsdelen stimuleren,

A.5. Zonnepanelen

Slecht 5,4 % van de daken is benut. In Bornem 6,9% (Vlaanderen 4,4%; Provincie Antwerpen 4,6%)

A.6. Windturbines

De gemeente PSA blinkt uit in het aantal windturbines(6). In Bornem zijn er 3 gepland.

Zijn deze enkel voor privé doeleinden? Of delen deze bedrijven de energie ook met particulieren als er overschot is (of slaan ze overschotten op in batterijen om te hergebruiken als er geen wind is)? Willen deze bedrijven misschien ook in kader van verantwoord burgerschap (CSR) turbines plaatsen die voor burgers energie leveren –eventueel voor de mensen die in energie-armoede leven?

A.7. Draagkracht van de inwoners

De gemeente is een welvarende gemeente; boven het gemiddelde van provincie Antwerpen en Vlaanderen.

Opname van premies is slechts gemiddeld.

Welke steun voor kansarme groepen?

B. De aanpak in onze gemeente : een aantal suggesties

Wij delen op in rubrieken. Verschillende onderwerpen kunnen in meerdere rubrieken ondergebracht worden. Wij zetten ze enkel in èèn rubriek.

B.1. Actief burgerschap

Het is belangrijk om elke burger te betrekken in deze complexe en moeilijke klimaataanpak.

De gemeente doet vaak beroep op deskundigen-specialisten op andere terreinen.

Het klimaatprobleem is nu het meest urgente.

Wij willen een proces op gang brengen in samenspraak met de bevolking.

Daarom het voorstel om een aantal deskundigen-specialisten aan te trekken :

Leo Van Broeck, Vlaams bouwmeester, over betonstop en verkavelingen.

Levuur : begeleidt Leuven in hun klimaatdoelstellingen

Futureproofed : met o.m. Serge de Gheldere begeleidt eveneens de gemeenten.
Createlli: begeleidt verschillende gemeenten en steden naar een ambitieus klimaatplan.

...

De deskundige inbreng van Velt en Natuurpunt is een buitengewone meerwaarde.
Aantal personeelsleden met expliciete duurzaamheidstaken moet verdubbelen om de klimaatambities via actieprogramma's te realiseren.

Elke nieuwe maatregel in de gemeente wordt getoetst aan klimateffectiviteit
Elke klimaatregel krijgt een armoedetoets. Klimaattransitie moet herverdelend werken.
Elk jaar wordt nagegaan hoever men staat met de maatregelen.
Elk jaar wordt de effectiviteit onderzocht van de genomen en te nemen maatregelen.
Elk jaar een klimaatdag : monitoring van het proces, vergaren van data, openheid: slechte cijfers worden niet weggemoffeld of opgeleukt.

B.2. Ruimtelijke ordening en wonen

Groen in nabijheid van wonen heeft een positieve invloed op de gezondheid van de mens (zowel mentaal als fysiek o.a. door de temperatuurbufferende werking. Groen zorgt voor goede waterinfiltratie (vermijdt overstromingen bij wolkbreuken); zorgt voor wateropslag in de bodem (buffer voor droogteperiodes); biedt meer kansen voor fauna en flora.

- Per bouwblok volgende relevante kerncijfers in kaart brengen: woningen per hectare, V/T-index (verhouding van de totale bruto vloeroppervlakte van alle gebouwen op de totale terreinoppervlakte), bebouwingsgraad, oppervlakte verharding, waterdoorlatende oppervlakte, oppervlakte tuin, oppervlakte ecologisch waardevol of beschermd groen.
- Dringend een bouwstop op alle watergevoelige gebieden en in uitbreidingsgebieden en in open ruimte gebieden
- In verkavelingen die in een al ver gevorderd stadium zijn: groen in de wijk: 50%. Bij voorkeur een klein park midden in de wijk. Ook in bestaande wijken verharding en bebouwing verminderen en omzetten naar groen/park. Dit groen mag gezamenlijk door de wijk ingevuld en onderhouden worden. Er is aandacht voor eetbaar groen in nieuwe wijken: fruit, noten, bessen waar iedereen dan van kan genieten. Buurten die begeleid willen worden bij het samen inkleden van hun groen-deel, kunnen daarvoor steun krijgen;
- Ecologische bouwmaterialen, energievriendelijke gebouwen, gebruikmakend van hernieuwbare energie. Meer ambitie dan de wettelijke normen.
- Een verdubbeling van de zonne-energie productie tegen 2025.
- Gebouwenpatrimonium 30% energiezuiniger.
- Renovatiesubsidie omgekeerd evenredig met het KI
- Verplichte renovatie voor gebouwen met een zeer hoog KI.
- Klimaatadviseurs/energie-besparingsadviseurs vanuit kansengroepen die energiescans uitvoeren en basic advies bieden bij kansengroepen zoals de energiesnoeiers van Komosie
- Waar mogelijk lintbebouwing onderbreken door verwijderen van alle types verharding. Omvormen naar groene zone.
- Geen lintbebouwing tussen de verschillende dorpskernen. Geen lintverbinding tussen Puurs en Oppuurs
- Behoud van open ruimte
- Ontmoedigen van plaatsen van extra verhardingen bij bestaande gebouwen (voortuin niet omvormen naar klinkers). Gemeentelijke regels zijn nodig.
- er wordt voor gezorgd dat op geen enkele openbare ruimte (buiten) de temperatuur 3°C hoger is dan op het

platteland

- Wonen en openbaar vervoer moet aan elkaar gekoppeld zijn. Dat is ook een belangrijk uitgangspunt in het rapport van de klimaatwetenschappers. Perifeer auto-afhankelijke wonen moet afgebouwd worden.

B.3. Natuur en bos

- Het bosarsenaal met 50 % uitbreiden. Bvb uitbreiding van het bos van Lippelo. Een boscorridor tussen Hof ter Zielbeek- bos van Coolhem.
- Bosbuffers langs de oevers van de vlieten en beken.
- Werk maken van groene corridors die reeds bestaande bosjes/natuurgebieden verbinden.
- Hierbij moet erover gewaakt worden dat niet enkel landbouwgrond wordt omgezet in natuur. Ondersteunen van de landbouw die het reeds moeilijk heeft is ook nodig en kan o.a. door integratie van bv CSA boerderij in groene corridor, agro-ecologische landbouw,...
- We willen een gebied creëren dat meerdere functies kan vervullen en waarin groene ruimte en (lokale) voedselwinning een plaats hebben.
- Bijvoorbeeld corridor Liezele – Lippelo - Sint-Amands langs beide kanten van N17 als verbinding van Hof ter Bollen – Marselaer – Lippelobos eventueel uitbreidend tot aan Steenovens Sint-Amands. Hierdoor ontstaat een groene corridor langs de zuidwestkant van PSA op de grens met Vlaams-Brabant. Door opname van vallei van de Klaverbeek (zijrivier van Vliet) kan waterafvoer/infiltratie beter geregeld worden.
- Ontbossingsstop.
- Groen en bomen in centra, op openbare pleinen, dorpshearten, ... natuurlijke verkoeling, rust en een plek om samen te komen die minder “hard” is dan het Puurse Dorpsheart ...

B.4. Energie

- Productie groene stroom verviervoudigen.
- Inzetten op warmte recuperatie.
- Een ruimtelijk energie- en warmteplan.
- Een gemeentelijke energiecoöperatie opstarten.
- De nieuwe gemeentelijke gebouwen zonder fossiele verwarmingsinstallaties.
- Zonnedelen mogelijk maken en ondersteunen.
- Verwarming met fossiele brandstof uitfaseren.
- Aantal laadpalen van 10 naar 100 brengen waarvan de helft snelle laadpalen voor elektrische auto's tegen 2025.
- Uitfaseren van houtverbinding tegen 2050.
- Autopark van de gemeente vernieuwen met elektrische wagens.

B.5. Mobiliteit

- Actief beleid om de tramverbinding met Brussel te realiseren
- Actief beleid om treinverbinding Dendermonde - Puurs te realiseren.
- Uitwerken en realiseren van busverbindingen tussen de gemeentelijk kernen. Is een bevoegdheid van de gemeente.
- Een project voor autodelen en vervoersmogelijkheid voor personen met een laag inkomen en met een mobiliteitsbeperking.
- Een betere gemeentelijk subsidie van abonnementen van De Lijn met prioriteit voor kansengroepen.
- Trage wegen open maken en niet verlichten (eventueel sensorverlichting).
- Fietsstraten aanleggen In alle dorpskernen en in schoolomgeving.
- Realisatie van een gemeentelijk autodeelplan tegen begin 2022.
- Ondersteunen van Autodelen.

- Realiseer een MOBI- punt aan het station van Puurs met inclusief een gemeentelijk fietsdeelpunt. Zoek andere locaties waar mobipunten zinvol zijn. Betrek leverpunten van post, grootwarenhuizen en deergelijke bij deze mobipunten.
- Gemeentewagens ter beschikking stellen als deelwagens.
- Ondersteunen van elektrische deelwagens.
- tegen 2025 produceren de auto's van de gemeente 50% minder CO2 uitstoot. Privévervoer emissievrij tegen 2040.
- Maak een beleid dat anticipeert en bevordert dat het aantal auto's drastisch vermindert
- Anticipeer (voorbeeldproject?) op andere technologieën zoals waterstof als brandstof

B.6. Circulaire economie

- Als gemeente een circulair aankoopbeleid voeren.
- Stimuleer en realiseer gemeenschappelijk wonen . Bvb In de nieuwe verkavelingen.
- Gemeente steun Repaircafés, kringloopwinkels.
- Steun plasticvrij winkelen.
- Maak een bibliotheek van gereedschap (tuingereedschap, ladders, kinderfietsen, haagscharen, ...)
- Maak grond vrij voor CSA (Community supported agriculture) initiatieven, samentuinen, bioboeren, permacultuur initiatieven.
- Maak voedselbossen
- Steun kleinschalige duurzame productie.
- verdubbel belasting op reclameborden

B.7. Voeding en landbouw

- Roep Donderdag uit tot veggiedag; ook op (sport)kamp, in kinderdagverblijven, seniorencentra, overal. In Gent werkt men nu al aan het uitbreiden van die ene dag/week naar andere dagen.
- Sensibiliseer rond duurzame consumptie; meer plantaardig, meer bio, seizoensgebonden, lokaal. De korte keten.
- Sensibiliseer tegen voedselverspilling.
- Organiseer een deelvoedselbank.
- Organiseer een voedselcoöperatie.
- De gemeente koopt lokaal agro-ecologisch geproduceerde of biologische levensmiddelen zoals appelsap Velt, bio fairtrade koffie...
- Educatie rond herbruik restjes, rond de kennis die onze grootouders allemaal hadden over hoe je alles van de koe, het varken en de groentes ergens nuttig in kon verwerken, rond composteren ...
- Algemeen, niet enkel rond voeding: uitnodigen van gepassioneerde experts die op een bevattelijke en enthousiasmerende manier mensen voor een aspect van duurzaamheid warm kunnen maken. Zoals de film van de Vlaamse Bouwmeester met inleiding/nabespreking over de situatie specifiek voor Klein-Brabant – heel boeiend. Ook voor scholen zouden we dit collectief moeten organiseren.